

Opintokeskukset ry lausunto vapaan sivistystyön Kansallisten perustaitojen osaamismerkkien osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien luonnoksesta

[Lausunto - Lausuntopalvelu](#)

Lausuntopyyntönumero: OPH-4158-2023

Kommentteja Digitaaliset taidot -osaamismerkkien osaamistavoitteiden laajuudesta ja sisällöstä, sekä arviointikriteerien laajuudesta ja sisällöstä.

Opintokeskukset Ry pitää hyvänä, että vapaan sivistystyön koulutuksissa syntyvää osaamista tehdään näkyväksi ja osallistujat voivat halutessaan osoittaa osaamistaan osaamismerkistössä hyödyntämällä.

Opintokeskukset Ry kannattaa valtakunnallisen osaamismerkistön luomista, mutta toivoo, että merkistön tavoitteita ja arviointikriteerejä voidaan niiden käyttöönoton yleistyessä tarkastella ja tarvittaessa määritellä uudelleen käyttöönoton ja kokemusten perusteella. Kestävyysosaaminen-osaamismerkkin sisältö on määritelty liian suppeasti. Kestävyysosaamismerkistössä ei ole huomioitu sosiaalisen ulottuvuuden osaamista vaan keskitytty ekologiseen kestävyysosaamiseen.

Digitaaliset taidot:

Merkkien muodostama kokonaisuus vaikuttaa konkreettiselta ja käsittelee aikuiselle olennaisia osaamisalueita. Merkkejä on aika paljon, mutta niissä kuvatut osaamiset tukevat hyvin toisiaan.

Useiden merkkien arviointikriteereissä käytetään ”tunnistaa”- ja ”tietää”-verbejä. ”Tunnistaa”-verbi on epätasällinen, koska se ei kerro, onko osaamisen taso pelkkä huomion tekeminen (”tämä on kuvake, jolla on jokin merkitys”), oikean vastauksen löytäminen esitetyistä vaihtoehdoista vai huomion kohteen merkityksen sisäistäminen (”tämä kuvake merkitsee dokumentin tallentamista”). Parempia verbejä ovat kertoa, sanoittaa, nimetä, luetella, näyttää (konkreettisesti/käytännössä), kuvailla jne., joista suorituksen arvioija pystyy melko yksiselitteisesti päättämään, onko suoritus hyväksyttävä.

KESTÄVYYSOSAAMINEN		
Osaamismerkkin nimi	Osaamistavoitteet Opiskelija	Arviointikriteerit Opiskelija
Arjen ympäristöosaaminen	<ul style="list-style-type: none">osaa toimia ympäristövastuullisesti omassa arjessaan	<ul style="list-style-type: none">luettelee tavaroiden elinkaaren vaiheitakertoo keskeisen sisällön yleisimmistä tuotteiden vastuullisuudesta ja alkuperästä kertovista vastuullisuusmerkeistänimeää keinoja säästää sähköätunnistaa jätteen tai tavaran materiaalin ja kuvaa sen kierrätystavan
Toimiminen yhteisössä	<ul style="list-style-type: none">osaa toimia osana yhteisöjä tai yhteiskuntaa	<ul style="list-style-type: none">nimeää kansalaisyhteiskunnan eri sektoreiden toimijoita ja kuvailee niiden tehtäviä yhteiskunnassaluettelee tapoja toimia vaikuttajana ja päätöksentekijänä yhteiskunnassa

		<ul style="list-style-type: none"> kuvailee mahdollisuuksiaan vaikuttaa omiin ja lähiympäristönsä asioihin
Kestävä tulevaisuus	<ul style="list-style-type: none"> osaa tunnistaa tapoja edistää kestävää tulevaisuutta 	<ul style="list-style-type: none"> nimeää materiaalin ja laitteiden käyttöiän pidentämisen tapoja tunnistaa omia kuluttamisen tapoja
Luonto	<ul style="list-style-type: none"> osaa tunnistaa oman roolinsa osana luontoa 	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa itsensä ja toimintansa yhteyden osana luontoa, esimerkiksi ilmastomuutokseen ja luontokatoon kertoo keinoja, joilla voi suojella luontoa omassa arjessaan/lähiympäristössään

Kommentteja Kestävyysosaaminen-osaamismerkkien osaamistavoitteiden laajuudesta ja sisällöstä, sekä arviointikriteerien laajuudesta ja sisällöstä.

Merkkien muodostama kokonaisuus vaikuttaa enimmäkseen konkreettiselta ja käsittelee aikuiselle olennaisia osaamisalueita. Kestävä tulevaisuus- ja Luonto-osaamismerkki voisi mahdollisesti yhdistää Kestävän tulevaisuuden merkiksi. Näiden merkkien arviointikriteereissä käytetty ”tunnistaa”-verbi on epätäsmällinen ja kyseiset arviointikriteerit myös laiveita ja vaativia. Arviointikriteerien pilkkominen pienempiin osiin voisi auttaa asiaa (vrt. esim. vuorovaikutus- ja työhyvinvointitaitojen merkkien arviointikriteereihin).

VUOROVAIKUTUS- JA TYÖHYVINVOINTITAITOT		
Osaamismerkkin nimi - ehdotus	Osaamistavoitteet	Arviointikriteerit
	Opiskelija	Opiskelija
Vuorovaikutus	<ul style="list-style-type: none"> osaa toimia vuorovaikutuksessa erilaisissa viestintäympäristöissä ja - tilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee, osallistuu keskusteluun ja kommentoi tarkoituksenmukaisesti, toiset huomioiden ja rakentavasti kertoo oman mielipiteensä ja perustelee sen kuvailee, millaista on kunnioittava vuoropuhelu
Ryhmässä toimiminen	<ul style="list-style-type: none"> osaa toimia ryhmässä yhteisen tavoitteen edistämiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa moninaisen yhteisön hyödyt osallistuu aktiivisesti yhteiseen toimintaan ottaa vastuulleen tehtäviä osana ryhmää huolehtii oman työskentelynsä etenemisestä luettelee keinoja parantaa yhteisön toiminnan saavutettavuutta, tasa-arvoisuutta ja kaikille turvallista ilmapiiriä
Palaute	<ul style="list-style-type: none"> osaa hyödyntää palautetta 	<ul style="list-style-type: none"> pyytää palautetta omasta toiminnastaan hyödyntää omasta toiminnastaan saamaansa palautetta antaa palautetta muille

		heidän toiminnastaan rakentavasti
Oma toiminta	<ul style="list-style-type: none"> osaa ohjata ja arvioida omaa toimintaansa 	<ul style="list-style-type: none"> arvioi toiminnan vaatiman ajan ja osaamisen omalla kohdallaan realistisesti tekee tehtävän toteutuksen suunnitelman ja toteuttaa sitä tarkoituksenmukaisesti myös muuttuvissa tilanteissa arvioi omaa toimintaansa ja kehittää sitä tarvittaessa
Turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> osaa tunnistaa turvallisuutta ylläpitäviä käytäntöjä 	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyviä uhkia ja kuormitustekijöitä omassa toimintaympäristössään tunnistaa turvaohjeiden merkityksen <p>tunnistaa, kuinka voi omalla vuorovaikutuksellaan edistää turvallista ilmapiiriä</p>
Hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> osaa kuvata omaa hyvinvointia ylläpitäviä käytäntöjä 	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa elintapojen ja palautumisen merkityksen toimintakyvylleen nimeää omaa fyysistä, henkistä ja sosiaalista hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä luettelee keskeisiä lakeja, sopimuksia ja toimijatahoja, jotka tukevat työntekijän jaksamista työelämässä tietää, mistä löytää tukea hyvinvoinnin ja turvallisuuden ylläpitämiseksi

Kommentteja Vuorovaikutus- ja työhyvinvointitaidot -osaamismerkkien osaamistavoitteiden laajuudesta ja sisällöstä, sekä arviointikriteerien laajuudesta ja sisällöstä.

Merkkien muodostama kokonaisuus vaikuttaa enimmäkseen konkreettiselta ja käsittelee aikuiselle olennaisia osaamisalueita. Oma toiminta -merkin myöntämiseen tarvittavaa osaamista on hyvin haastavaa arvioida, koska se vaatii pitkähkön ajanjakson, jonka aikana seurata henkilön toimintaa ja kehittymistä.

Useiden merkkien arviointikriteereissä käytetään ”tunnistaa”- verbiä. ”Tunnistaa”-verbi on epätäsmällinen, koska se ei kerro, onko osaamisen taso pelkkä huomion tekeminen, oikean vastauksen löytäminen esitetyistä vaihtoehdoista vai huomion kohteen merkityksen sisäistäminen. Parempia verbejä ovat kertoa, sanoittaa, nimetä, luettelaa, näyttää (konkreettisesti/käytännössä), kuvailla jne., joista suorituksen arvioija pystyy melko yksiselitteisesti päättelemään, onko suoritus hyväksyttävä.

OPPIMISEN TAIDOT		
Osaamismerkkin nimi	Osaamistavoitteet Opiskelija	Arviointikriteerit Opiskelija
Oma osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> osaa tunnistaa osaamistaan, vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan 	<ul style="list-style-type: none"> erittelee oppimispolkuunsa vaikuttavia keskeisiä tekijöitä vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa nimeää henkilökohtaisia vahvuuksiaan ja kehittymistarpeita vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa nimeää osaamistaan ja sen kehittymistarpeita

		<p>vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa</p> <ul style="list-style-type: none"> • nimeää vahvuuksiensa ja osaamisensa pohjalta työ- ja koulutusvaihtoehtojaan <p>vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa</p>
Oma polku	<ul style="list-style-type: none"> • osaa suunnitella omaa polkuaan 	<ul style="list-style-type: none"> • tietää, mistä etsiä tietoa ja tukea osaamis- tai työpolun suunnitteluun • tunnistaa suomalaisen koulutusjärjestelmän perusrakenteen ja omat mahdollisuudet siinä • asettaa tavoitteita • nimeää ohjatusti omaan motivaatioonsa vaikuttavia tekijöitä
Oma ajankäyttö	<ul style="list-style-type: none"> • osaa säädellä ajankäyttöään 	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee arjen ajankäyttöään • laittaa tehtävät tärkeysjärjestykseen • tunnistaa sovittujen aikatauluja noudattamisen merkityksen • tunnistaa ajanhallinnan apuvälineitä
Oma oppiminen	<ul style="list-style-type: none"> • osaa tunnistaa oppimisen tapojaan 	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ohjatusti itseään oppijana ja opiskelijana • tunnistaa oppimisvaikeuksien piirteitä • tunnistaa työtä ja oppimista helpottavia välineitä • tunnistaa erilaisia opiskelutekniikoita

Kommentteja Oppimisen taidot -osaamismerkkien osaamistavoitteiden laajuudesta ja sisällöstä, sekä arviointikriteerien laajuudesta ja sisällöstä.

Merkkien muodostama kokonaisuus vaikuttaa konkreettiselta ja käsittelee aikuiselle olennaisia osaamisalueita.

• Useiden merkkien arviointikriteereissä käytetään ”tunnistaa”- verbiä. ”Tunnistaa”-verbi on epätäsmällinen, koska se ei kerro, onko osaamisen taso pelkkä huomion tekeminen, oikean vastauksen löytäminen esitetyistä vaihtoehdoista vai huomion kohteen merkityksen sisäistäminen. Parempia verbejä ovat kertoa, sanoittaa, nimetä, luetella, näyttää (konkreettisesti/käytännössä), kuvailla jne., joista suorituksen arvioija pystyy melko yksiselitteisesti päättämään, onko suoritus hyväksyttävä.

Tämä kriteeri on vähän vaikeasti sanoitettu: erittelee oppimispolkuunsa vaikuttavia keskeisiä tekijöitä vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa-- > osaa kertoa omiin opintoihin vaikuttavista tekijöistä ohjaajalle

NUMERO- JA TALOUSTAITOT		
Osaamismerkkin nimi	Osaamistavoitteet: Opiskelija	Arviointikriteerit Opiskelija
Ostaminen	<ul style="list-style-type: none"> • osaa hyödyntää matemaattisia taitoja 	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee tuotteiden ja palvelujen hintoja • perustelee ostopäätöksen suhteessa omaan taloudelliseen tilanteeseen

	ostotilanteessa	<ul style="list-style-type: none"> • selittää osamaksun pääperiaatteet • suorittaa yksinkertaisia päässä-laskutoimituksia (yhteen- ja vähennyslasku, kertolasku, pyöristäminen)
Kuluttaminen	<ul style="list-style-type: none"> • osaa tunnistaa omia oikeuksiaan kuluttajana 	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo kuluttajan oikeuksien pääpiirteistä • nimeää mahdollisia toimenpiteitä kuluttajansuojaan liittyvissä ongelmatilanteissa
Mittaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • osaa soveltaa pituuden, tilavuuden, pinta-alan ja massan käsitteitä arjessa 	<ul style="list-style-type: none"> • laittaa yleisimmät mittayksiköt järjestykseen • soveltaa desimaali- ja murtolukujen käyttöä arjen tilanteissa • soveltaa suhdeluvun käsitettä arjessa • laskee tilan pinta-alan
Oma talous	<ul style="list-style-type: none"> • osaa tunnistaa menojen ja tulojen vaikutuksen omaan taloudelliseen tilanteeseensa 	<ul style="list-style-type: none"> • erittelee menot ja tulot omassa elämäntilanteessaan • järjestää menot tärkeysjärjestykseen • vertailee kalliiden hankintojen, esimerkiksi asunto/auto, rahoitusvaihtoehtoja • hyödyntää apuvälineitä laskutoimituksiin
Säästäminen	<ul style="list-style-type: none"> • osaa eritellä erilaisia tapoja ja tarkoituksia säästää 	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo vähintään kolmen erilaisen säästämistavan eduista ja riskeistä • tekee omaan tilanteeseensa ja yllättäviin muutoksiin sopivan säästösuunnitelman • laskee koron vaikutuksen rahasummaan, mukaan lukien korkoa korolle
Palkat	<ul style="list-style-type: none"> • osaa selittää palkkalaskelman ja verotuksen pääperiaatteet 	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa verotuksen pääperiaatteet • selittää, miksi ja missä veroprosentin voi muuttaa • tulkitsee palkkalaskelman pääkohtia • suorittaa yksinkertaisia prosenttilaskuja
Talous	<ul style="list-style-type: none"> • osaa tunnistaa kotitalouden suhteen julkiseen sektoriin ja yrityksiin 	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa valtiontaloudesta käytettävät keskeiset termit (esim. bruttokansantuote, inflaatio, työttömyysaste) • kertoo omaan elämään liittyvistä valtiontalouden päätöksistä • tunnistaa ympyrä- viiva- ja pylväskaavioiden pääpiirteitä • selittää prosentin ja prosenttiyksikön eron

Kommentteja Numero- ja taloustaidot -osaamismerkkien osaamistavoitteiden laajuudesta ja sisällöstä, sekä arviointikriteerien laajuudesta ja sisällöstä.

Merkkien muodostama kokonaisuus vaikuttaa konkreettiselta ja käsittelee aikuiselle olennaisia osaamisalueita. Merkit painottuvat rahankäyttöön eli taloustaitoihin. Merkkisarjasta puuttuu numerokokonaisuuksien tulkinnan taidot (esim. tilastojen ja graafien, hinnastojen, aikataulujen jne. tulkitseminen).

Useiden merkkien arviointikriteereissä käytetään ”tunnistaa”- verbiä. ”Tunnistaa”-verbi on epätäsmällinen, koska se ei kerro, onko osaamisen taso pelkkä huomion tekeminen, oikean vastauksen löytäminen esitetyistä vaihtoehdoista vai huomion kohteen merkityksen sisäistäminen. Parempia verbejä ovat kertoa, sanoittaa, nimetä, luetella, näyttää (konkreettisesti/käytännössä), kuvailla jne., joista suorituksen arvioija pystyy melko yksiselitteisesti päättämään, onko suoritus hyväksyttävä.

TEKSTITAIIDOT		
Osaamismerkkin nimi	Osaamistavoitteet Opiskelija	Arviointikriteerit Opiskelija
Tekstin sisältö	<ul style="list-style-type: none"> osaa hakea tietoa itseä kiinnostavista tai itselle tarpeellisista asioista ja palveluista osaa arvioida tietolähteitä ja tekstiä kriittisesti 	<ul style="list-style-type: none"> hakee tietoa tarkoituksenmukaisilla hakusanoilla ja valitsee haun tuloksista relevantteja lähteitä kertoo, mikä on tekstin ydinsanoma tunnistaa, että erilaisilla tekstiympäristöillä on omia toimintatapoja ja että tekstiä on tarpeen arvioida kriittisesti arvioi mediasisällön välittämän tiedon luotettavuutta ja tarkoitusperiä tarkistamalla esimerkiksi tekijän ja julkaisuyhteyden, käyttämällä käännteistä kuvahakua sekä vertailemalla tietoa muihin lähteisiin ja perustietoihinsa.
Lukeminen	<ul style="list-style-type: none"> osaa tunnistaa lukijan itsessään ja kehittää lukijuuttaan osaa hyödyntää lukemista eri tarkoituksiin 	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa, että on erilaisia tekstiympäristöjä ja osaa hyödyntää niitä kehittäessään itseään lukijana osaa valita itseä kiinnostavaa tai itselle tarpeellista lukemista
Viestintä	<ul style="list-style-type: none"> osaa viestiä tilanteen mukaisesti osaa ilmaista ja perustella oman mielipiteensä 	<ul style="list-style-type: none"> tuottaa tekstilajiin ja tilanteeseen sopivaa tekstiä, esimerkiksi käyttämällä yleiskielisyyttä tai puhekielisyttä tarkoituksenmukaisesti. tunnistaa kohderyhmän ja ottaa sen huomioon tekstin sisällössä ja esitystavassa arvioi omien julkaisuidensa vaikutuksia ja seurauksia perustelee mielipiteensä ja esittää sen rakentavasti ottaa rakentavasti kantaa

		toisten esittämiin, myös eriäviin, näkemyksiin.
Kirjoittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • osaa kirjoittaa ymmärrettävää tekstiä, joka täyttää viestinnällisen tarpeen 	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ymmärrettävän tekstin peruselementit • antaa ymmärrettävästi tietoa itsestään • kirjoittaa lyhyehkön ymmärrettävän tekstin

Kommentteja Tekstitaidot-osaamismerkkien osaamistavoitteiden laajuudesta ja sisällöstä, sekä arviointikriteerien laajuudesta ja sisällöstä.

Merkkien muodostama kokonaisuus vaikuttaa konkreettiselta ja käsittelee aikuiselle olennaisia osaamisalueita. Viestintä-osaamismerkki voisi sijaita myös vuorovaikutuksen merkkisarjassa. Jää (ehkä tarkoituksella) hiukan tulkinnanvaraiseksi, tarkoitetaanko tässä merkkisarjassa ”tekstejä” nimenomaan kirjallisina tuotoksina vai laajemmassa merkityksessä.

Useiden merkkien arviointikriteereissä käytetään ”tunnistaa”- verbiä. ”Tunnistaa”-verbi on epätäsmällinen, koska se ei kerro, onko osaamisen taso pelkkä huomion tekeminen, oikean vastauksen löytäminen esitetyistä vaihtoehdoista vai huomion kohteen merkityksen sisäistäminen. Parempia verbejä ovat kertoa, sanoittaa, nimetä, luetella, näyttää (konkreettisesti/käytännössä), kuvailla jne., joista suorituksen arvioija pystyy melko yksiselitteisesti päättämään, onko suoritus hyväksyttävä.

Vähän monimutkaisesti sanottu: osaa tunnistaa lukijan itsessään ja kehittää lukijuuttaan. Ymmärrys on, mitä tarkoitetaan mutta ei selkeä. --> osaa kertoa oman tyylinsä lukijana ja kehittää sitä.